

Ročník XXIX

V Praze, 21. prosince 1894

Číslo 6 (1435)

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

Z vánoční výstavy Umělecké Besedy v Praze

Na jahodách.

Obráz prof. ADOLFA LIEBSCHERA.

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

Stěsti.

Obrázek z Korutanská. Napsala Gabriela Preissová.
(Pokračování.)

Blizilo se ke druhé hodině, když vyjeli ze stavení. Den byl mírný, vzduchem se táhla vlhkost. »Zdá se mi, že bude padat sníh,« promluvil Rujec po dlouhé zmlklosti a po chvíli zase jej napadl povzdech: »Hospodářem být, není teď žádná radost — to už je ze všeho nejhorší...« (Myslí tu zase patrně na dráhý most, neboť polní i luční úroda byla letos uspokojivá.)

Bešty se maně ohlédl dvakrát po svém domově, ale nespátl než trochu modravého kouře z komína.

Po chvíli zajíc běžel kousek cesty před nimi a když pak zahnul na levo, plácl si Rujec na koleno: »Tomu tak podrazil nohy!»

Bešty jen pohrdlivě zvrhl rty, nechtělo se mu nikterak strýčkovi odpovídat.

Když ještě kousek ujeli, vzbudil Beštovu pozornost dvě postavy jen na málo kroků před nimi se ubírající. Zbystřil zrak a pootvřel rty — dech se mu trochu zarazil; opravdu byla to Růžla s otcem. Teď se Beštovi vrátila řeč:

»Tamhle jde cestář Stajer,« zmínil se ukazuje rukou, jakoby to byla nějaká věc na podiv. Tentokrát zůstal zase Rujec nevládnout, až když chodce přejeli, a Bešty jaksi celou silou zdržoval koně, ohlédl se Rujec a zavolal: »Kam pak, cestáři?«

»Do Petrova k bratrovi,« zazněla jasná odpověď. Bešty zastavil.

»Tak si sedněte,« pokynul Rujec dosti přející. Připadalo mu najednou, jakoby se na něho vřela těžká mlha s hotejška ze vzduchu, a byl rád, že jim bude kus cesty na voze veselí.

»Jak se sesadíme?« tážal se cestář ceně nad tou dobrou náhodou své ustípané zuby. Růžla se jen ohlížela po zadním levém kole, jakoby na něm bylo něco zvláštního.

»Jen si vlezte a ležky zčistěte,« pobízel Rujec povstávající, vytáhl ze zadu tři oteplí slámy a položil je za Beštova záda k sudu. »Tady může sedět holka,« rozhodl, »a vy, cestáři, přidrže se třeba napřed s námi...«

Stajer to zkusil, ale shledalo se, že by se tak příliš tlačili.

»To nejde,« uznal cestář sám; »to bych se musel dříve nechat z polovice otesat. Vemte raději Růžlu mezi sebe, ta je jako kousinka.«

»Tak sem s ní!« pousmál se Rujec a poposedl znova ke kraji. A když se také Bešty přitáhl ke košatíně, shledalo se, že je místa až nazbyt.

Bešty se nepamatoval na krásnější jízdu, než když se s nimi znova rozdrněl vůz; divná postava chvěla se vedle něho, přimykala se mu pořád k rameni a roznášela kolem něho teplo, o němž si zase Růžla myslila, že jistě pochází od Bešty.

»Je to stěsti,« myslili si oba tiše pro sebe, a nikdo z nich se ani nenadál, že možno tak snadno potkat je na silnici...

Sedlák Rujec kdekoli se sešel s mladým ženským hezkým obrázkem, hned se dával do žertování. Proto mu brzy také v blízkosti Růžlino dávný zvyk zalehtal v hrdle; zvrhl již ústa, že něco povi — ale ta zvláštní těžká mlha, která se zádla již ode chvíle provázeti jeho cestu, přitáhla se zase a zatlačila svým převalem všechny pomy. »To bude patrně zítra asi špatný kup,« vykládal si v duchu přemáhající jej nevolnost; »já cítím vždycky všechno už napřed. Lavanští jsou odedávna všemi mastmi mazaní...«

A znepokojovalo jej to vědomí zvláštním strachem jako nezkušenec, který jede poprvé nakupovat.

Po půldruhé hodině slezl cestář s dcerou a Petrovi s vozem a když zmizeli Rujecovi s očí

i slechu, počala se mu tesknoutou protiviti i krajina, kterou jel. »Já nevím,« prohodil nespokojeně, »co lidé na tom lavantském údolí mají. Každý říká: Oh — tam je krásné — ale já bych tu nechtěl zůstat ani týden.«

»Proč?« ozval se Bešty jako z milého snu, »je jen škoda, že se už tmí...« Zapráskl ve sebe bičem a zadíval se přívětivě na havrany, odlétající před ním se silnicí. Při tom si myslil na Petrova, že tamtudy zítra s nákladem hodně pomalu pojedou...

Přese všechno; že nakoupili u Lavantských dobroho i dost laciného mostu, a že jízdu nezaskočila nijaká nehoda, vrátil se Rujec druhého dne domů sklíčen a zimomřiv; všechny pokrývky kolem sebe obložil a pořádk si ještě našel na studený a usklebený den. »Co to chudák pořádek vidí?« divil se již skorem netrpělivě Bešty; »zrovna je dnes pěkné — člověk přece nemůže chtít před vánocemi májovou pohodu!«

»Nejde na vas, strýčku, nějaká nemoc?« napadla konečně synovce rozumná otázka.

Rujec se zachvěl. Vzpomněl si na náhlý konec švakra Džáka, a Bešty mu opravdu připamatoval nějakou děsnou bolest; teď ji již zřetelně cítil, pronásledovala jej, jakoby mu do prsou a žaludku zapadal těžký kámen. »Jen už kdybychom byli doma, pobídní, Bešto, koně, jen honem domů!« vzdychal si tesklivě.

U Pirkerova mlýna, před nejhorším kusem úvozové cesty do vrchu, poručil Rujec, nedbaje opatrnosti, aby tu vypřáhl, náklad složil a nechal do zítka pod kůlnou. Ke spěšnějšímu návratu vypíjeli si pak od mlýnáře malou bryčku.

»Zaplat Pambuth,« oddechl si sám Bešty, když se před ním nad jablonovou strání zjevil Rujcův statek, »teď už se, strýčku, ohřeje!« Seskočil s vozu, aby otevřel plůtkovou branku, ale k té již pospíchal skoták Florián, děvče Katra i domácí pes — všechno jaksi hrůzně splašené. Rujec se nadvíhl na voze a chtěl vzkřiknouti: »Co je?« Ale hrdlo se mu stáhlo obrovským tlakem onoho kamene, který na cestě svou tíží do hrudi mu zapadal...

»S Celškem je zle!« slyšel zavolati Katru, a v tom okamžiku se před ním roztáhla, rozplynula celá ta těžká mlha, která od počátku až do konce ovíjela jeho výpravu z domova; stál ot za ní toto nestěstí...

Rujec seskočil s vozu a pádl jako mladý chlapec do stavení; při skoku hodinky mu odletěly a rozlily se o kámen na mnoho kousků — ani si toho nevšiml. Vrazil do jizby a vyjevené, s pootvřenými ústy zadíval se na scenu u selčiny postele. Celšek tam ležel s rozpaleným a jakoby namaštěným obličejem — u jeho hlavy seděla stará podělkárka s růžencem a svačenkou ve klenbových kóčcích v hrsti, vedle ní selka Rujcová na kolenu schváceně obrátila po muži svou uplakanou tvář.

»To jsem zažila muka, cos odejel,« rozslzela se znova vrávoravě povstávající. »Dítě se rozpálilo, hlavičku jako oheň, a jen oči se mu bolestí obracejí... Potáh jsme myslili, že je to k zoubkům, ty poslední prý se vždycky tak těžko dostávají. Ale od božího poledne vlezlo mu to do krku a hrozím se, že se ho chytá záskrt. Nakázala jsem šafáři, aby zapřáhl Lišu a přivezl doktora...«

Rujec se dovlekl k lůžku a třesoucí jeho pravice sebrala do prstů kraj yatované pokrývky pod synkovými prstky. »Jak je ti, můj zlatý bronček — co to s tebou udělalo?« pověz táto! — pověz!« zabručel žalně a na plné tváře mu spadly dvě velké horké slzy.

»On nepromluví — jenom si těžko oddychuje,« zašeptala matka.

»Proč má tu kličku tak červenou?« napadlo sedlákovu, když hladil dvěma prsty chlapcovu bezvládně skleslou ruličku.

»To se mu vyrazí nečistota z těla,« vysvětlovala podělkárka. »Když se to vyrazí, to je vždycky zdrávo — kdyby mu to zůstalo uvnitř, mohl by od toho skonat.«

»On již to musel mít, kolik dní v sobě,« vzpomínala si truchlivě selka. »Posedával v koutku a už v neděli dvakrát zvracel — hned jsem si myslila, že přijdou ještě nějaké zuby.«

»Při těch si musí některé dítě odbyť všechny zlé nemoci,« podotkla zkušená podělkárka.

»Už odjel šafář pro toho doktora?« vzpomněl si sedlák, »já bych jel raději sám, aby to bylo jistější. Ale to stojí třeba desítku — nesmíme dítě nechat trápit.«

A sedlák vyběhl bít ven cítě najednou plno síly v sobě. Šafář zrovna vyjžděl z pod kůlny; sedlák jej zastavil a poručil ještě honem, aby zavěsil obě lucerny. Pak si vyskočil na kozlík a šlehl mladého koně bičem po krku tak prudce, jak by se toho nikdo z čeledi nesměl odvážil. Bryčka s chvatem až nebezpečným odhrčela dolů...

Bešty smutným uvítáním zaražen, pomalu vyptával a odstrojoval koně. Katra jej zavolala, aby šel jíst, ale on se vymluvil, že se na cestě najedl, což nebylo pravda. Zlom záves vytržen z milé snivé nálady, trápil se nejasnou vyčítkou. Cítil se dnes i včera tak spokojen, smál se, těšil se blův nad — a malý Celšek zatím se doma trápil jako nebohy červík. Ani jediného jablka mu tentokrát nedonesl — Celšek se na ovoce jen jen trásl, a v lavantském údolí ho bylo lze dostat věru dost; že na chudáčka tak oba zapomněli, strýc Rujec i on s mladší pamětí!

Bešty by se byl rád za chorým bratrem nečinem rozběhl, ale tak se prázdnými rukama mu bylo teď kráti. Vzpomínal, co by mu mohli alespoň ukázat, aby jej potěšil; a vzpomněl si konečně na stehlečka, kterého měl na hoře ve své komoře v proutěné kličce u okna. Celšek měl ptáče rád, trépoval se na ně a volával »pipi« — snad jej zase trochu potěší...

Vyběhl nahoru a sundal kličku. Ptáče v ní již se choúllo ke spánku, ale vyrušeno zaštěbetalo a počalo přeskakovat.

»Přijdeš k Celškovi,« vyrozuměl je dětinský Bešty a bral se s ním dolů. V síni u dveří se Beštovi sešlo srdce — nemohl hodnou chvíli smačknouti kliku. Ve světnici se mu zdálo být taková divná smutná tíha...

Konečně otevřel a ptal lise dovnitř ve čera. Zenské mu odvětily jen pokynem hlavy, teta srdcelomně ukázala na ležící dítě.

»Toho jsem se nenadál,« promluvil Bešty, blíže se pomalu k posteli, »a co se mu to tak najednou stalo?«

»Dech se mu zarazí,« šeptala selka; »musí mít hroznou bolest v krku. Podělkárka mu dávala spolknout svčecnou kočičku, ale marně se s ní, chudáček, dával, vyrazil ji z hubičky a tak při tom zmordoval a tělko svinul, že jsem myslila, že už mi zůstane mrtvé v rukou. Och, Maria Panno!«

»Ze svčecné včel ještě jakživo nic zlého neposlo,« odpírala zkušená podělkárka, »ta je vždy jen k dobrému... Kdybych jen měla tolik zlatníků, kolika lidem svčecné kočičky už pomohly od bolesti krku!«

»Jak je rozpálený!« vzdychl si Bešty, »a kouká! — Jestli pak by se tak potěšil tím stehlečkem, vzal jsem ho proto s sebou...«

»Ba ne,« zavrtěla matka smutně hlavou, »on je jako bez sebe...«

V tom okamžiku se všichni zachvěli, Celšek se ozval stenem.

»Beši...« vydechl pak těžce a chraptivě, zatáčeje vlhké třesoucí se zřetelně v tu stranu, kde se kmitl jeho dobrý velký kamarád. Na temně okoralé rtíky vyskočil chomáček tuhé pěny, ručky se trochu nadzdvihly, a z bolavé hrudi zahvízdalo ještě v krutém namáhání: »Be — — Beši!«

»Volať,« zaseptal Rujcová stírajíc kouskem navlhčeného plátna synkovi pěnu s úst. Ve strnulém jejím zraku mihla se skrovná jiskérka potěchy, že dítě promluvalo.

(Pokračování.)

Pohádka svatě noci.

Slovesem J. KAROLDA.
Napsal Antonín Klášterský.

Noc vánoční se snaší k zemi
a ovívá ji perutěmi.

Měl přece jít — jej vlídné zvali,
však ne, je dobře, že je sám,
tam muž a žena, hošík malý,
tam teplo laskou, k dětským hrám
zve hraček kupa, slary bellem,
strom vánoční tam vzplane světlem,
snad slyšel by i dávno piseň,
již zpíval v dětství... V duši tiseň,
proč stínit chmurou jiným ples?
Té pohádce, jež v dnešní noci
si srdce poutá čarou moci,
ne, nerozuměl by jí dnes.
Ten ráj mu zavřen — na mžik krátký
proč nahlédát, kam nelze zpátky
již s otrávenou, rozervanou
a těžkou duší. Před tou branou
sám život jeho vzpomen stojí,
tak přísný má a tvrdý vzhled,
a plamenný meč v ruce svojí
dí pohledem i kým. Zpěti!

Je sám... Tma v dílně. Měsíc lije
v ní záře pruh. Ta melodie,
již v dětství pěl, mu v duši živne.
Ji nechce znát, leč kouzlo divné,
čím brání se, tím víc a více
se obeptává, v bledá líc
mu dýchá teplým dechem matky
a spíl ho jak nápoj sladký.
Jej koleba, jej hladí, lebece
jej měkce lhá, v sloch mu šepce
jak sladký rájový známý hlas,
a nemůže si vzpomenouti,
kde slyšel hlas ten na své pouti,
vše pohřbil život, zasul čas.

Snad líp by bylo chodit sněhem
a bloudit pustou spleť tůd,
kde nejde nikdo, smutným břehem,
však — vždyť i tam by všude zhlíd'
jen světla v oknech, jež se smějí
dnes chodě bludných bezdárceji.
Chce doma sedět, doma být!

Již v dílnu celou měsíc padá,
tam obrazů v něm dlouhá řada,
zde studie a onde skizy
se rozetly po světnici,
jak rozvířil je práce chvat,
a měsíc dál a dál se krad'
po rámech, plátně, listů běli,
co mladý mistr osamělý
zavíral oči, v šero leh',
však přes to, jak by dál se díval
v ten zamodralý světla přívál,
však ne již tu — v svých vlastních zdech,
to jakoby ty troytne prouhy
na cestě viděl, jež dlouhy
se od vesnice vlín pás
až k lesu nákam. Tuhy mráz.
Však zástup lidí cestou pílí,
a v tvář jak šleh' jim měsic bílý,
se zdá mu, že je ztel už kdysi —
ta vlídná líc — ty přísné rysy,
ha, ano, ano, zná je zná,
to otec, matka, bratr, sestra,
to děd, to kmotr řada pestrá,
a tam ta tvář tak libezná
to Boža, jeho družka z mládí,
jak směje se, jak toč' pětí,
a podle ní, ó svatě nebe,
zda možná je to? Vidi — sebe.
A v dále světlem plane chrám,
hlas varhan jása z celé loubi,
zní písne, kdesi pastýř troubí,
a zvony duní k výšinám...

Však co mu byl ten malý svět,
ta viska bidná, zapadala,
kde zrodil se a skončil děd?
Jej touha ve svět šíř bñala,

od více jeho rýla sen,
chtěl malírem být jako ten,
jenž zabloudil k nim z jara jednou
a hrdě tak svůj širák nes',
Ó, vidí všecko jako dnes,
jak noci temnou, neprůhlednou,
jež všechny stopy pochová,
on, chlapec, přechá z domova
za cílem bludným v mlžnou dál,
štván touhou, jež ho v prsou páli,
po slávě, lesku, zít' jiném
než ve klínu hor nehospinném.

Sei síly pín jak mladý vrah,
a bušio to v jeho skřani,
že nevzpomněl na otce lani,
ni na své matky tichý pláč.

Nu, odpustili pak mu přeci —
to jméno měl již — do svých hor
když, tlumok plný na své plec,
se vrátil muž jak pevný svor.
Jak tenkrát Boža radost v zraku,
jen plaše šlehl po širáku
a utekla mu v divěm studu
až na sad, kde ji v náruč chyt'
a šeptal: »Čekaj, tvůj jen budu!«,
jak vzplanul v něm ten starý em,
jak v duši vstal mu starý sen.
Ó, byl to krásný, zlatý den!

A pak se vrátil zas v ten svět
z té všiky rodné, chaty ztichlé,
a vlna žiti smyla rychle
ten pozlátkový kouzla sled,
jez domá zažil... Za pár neděl
svě ženě v oči vroucně hleděl,
spit zátem tich a krásou, bleskem
a přepychem a skvoucím leskem,
jez rozestála všude klenem,
a sotva hnut byl větším bolem,
když otec těžkou rukou psal,
že všichni mají velký žal
pro Božu, která (znal's ji přece!)
se atopila v jejích řecce.

Leč pozděj, ženou cizoložnou
když opuštěn a zrazen, stál
jak klas, jenž čeká, kdy jej poznou,
necht doma bñe, necht píl, necht hrál,
zjev dívky prostě vidal, bledná,
jak duše jeho vslává ze dna,
a ztraceného ráje věck'
se před oči mu plácho staví,
a zrak má plný výčitek
a trpký jeho úsměv praví:
Jsi bohat, slávu zamk' jsi v pěsti
jak ptáče, které v záři jitra
dnes u těch péje, u těch zít'ra,
však kde je štěstí tvoje, štěstí?
Snad abys jako hoch šel malý,
prost slávy abys do hor táh'
a tam, kde se ta řeka valí,
si vyprosil je na vlnách —

A mistr tůžce ze sna vzdých
a otevřel zrak. Kolem snůh
měsíce leží na podlaže,
tak jako když se venku dní,
a hluboce a slavně, blaze
zní z dálky zvony vánoční.
By lip je slyšel, povstal v ráz
a otevřel své okno celé,
kde květů nasil tuhy mráz,
však hrázou cony, pot na svém čele:
Před něho v bledých proudech světla
jak s výšin nebes postat slétla
a byt jen plachý hled jí dal,
prec Božo, Božo! zašepal.
Však nepřišla dnes trpká hrázna,
dnes vznášela se světla, lůzna,
jak jeden z jasných cherubínů,
jez noci svatou k země stínu
se od hvězd nesou v světa vír
a pěji: Pokoj, pokoj, mir!
On bledý stál a čelo chýle,
a ona spjala ruce bílé
a úsměv, jenž dí: Odpuštění!
se linul po těch dětských rtech...

On necítil ni mrazu chvění,
ba zdálo se mu, jara dech
z domácích luk že k němu váne
jak pozdrav vsi kdys milované,
že první lásky poesie
jej běře měkce kolem šlje
a s čela jeho stírá žal.
A cítil, jak v něm jihně cosi,
jak oči se mu vláhou rosi...
Po dlouhé době zaplakal...

V konsistoři pod oboji příji-
majících.

Historický obrázek z r. 1693

od Dra Zikm. Wintra.

(Dokončení.)

Když spečetěno, čtěl Rezek půl kopy od
práce. Žena neměla tolik. »Dej tedy
20 grošů!« Také neměla. »Dej deset!« Neměla.
Složil tedy administrator list do knihy konsi-
storní a obrátiv se ženě děl: »Až budeš mít
příjď do Betléma, obdržíš náš patent, teď nic.
Jdi si!«

Chvilenu ještě hleděla s jednou na dru-
hého a vidouc, že mezi sebou hovoří o němsi
jiném, loudavě odcházela.

»Je-li tam kdo, přiveď ho!« velel teď ad-
ministrator pedellovi. Ten otevřel dvře, a
vstoupili dva měšťané s knězem. Byli dva dů-
kladní měšťané venkovští. Pres to, že byl už
teplý maj měl oba těžké šuby na sobě, list
kožesinou přemovaně vydravky drželi v rukou.
Hlavy měli krátce přistřižené, a koží bradky
spínaly jim neveliké krejzly. Celkem vypadali
tak, jak vidáme soukenníky nebo jiné počestné
řemeslníky měšťanské v starých kancionalech.

Dali pozdravení, a starší hned začal: »Ráči
Vaše Milosti nás znáti, jsme z Kouřimí, máme
ukázáno od pobožných lidí a dobrých přátel
na tohoto ctihodného kněze, že by se nám
hodil za pana děkana, jináče nesoudíme, než
že se tak stalo ze zvláštního vnuknutí božho.
Nynější pan děkan se s námi nesnáší, dal nám
výpověď, a od příštího sv. Havla byli bychom
bez kněze, kdyby Vaše Milosti nám tohoto cti-
hodného kněze Jana, s nímž jsme už namluvo-
učinili, nestvrdili a nekonfirmovali.«

»Však té tak,« přidal druhý mladší, »tak
jest, tak jest! I radě nám jej konfirmovati, já
a kmotr Vaňa byli jsme vysláni, abychom vy-
slyšeli jeho kázání a viděli jeho cerimonie; ká-
zání se nám libilo, cerimonie taky, on se nám
hodí; radě nám jej konfirmovati, abychom
nemuseli jednat jiného, pojezdy jsou drahé.
Skrovny dareček čtyř uherských zlatých nám
poručeno dáti hned po konfirmaci, telátko a
kupu vajec máme pro pana administrátora na
hospodě, to přinesem k vám ráčie.«

Administrator promluvil k měšťanům etou-
lou řeč tonem mírným, veleným, při němž
zase sladce usmíloval. Vypravoval jim, jak
konsistoř téžce nese, když se jí do úřadu ně-
kdo mète a plete; prý zvlášť z královských
měst konselé vzali si v zvyk od konsistoře ne-
brati kněž, ale jednati bez překážky koho by
kde chtěli, nad tím se i Jeho Milost Císařská
horší; nejpupnější jsou Lounští, Berounští,
Slanští, Kolínští a Horští, ti mají kněze samé
samorostlíky, lutriany, ba kalvíny a s nimi
ženou se v záhubu duší svých. I proto zaslu-
hují Kouřimští pro svou poddanost a oddanost
pochválení konsistoře, ale při tom všem přec
vystoupili z dobrého způsobu tím, že nepři-
šli do konsistoře o kněze, alebrž že si ho sami našli,
ohledali, najednali a teď chtějí, aby konsistoř
stvrdila. Prý by konsistoř mohla také postaviti
svou vůli a nestvrditi jim, ale konsistoř se
k nim zachová jako k synům laskavě, aby
tedy jen maličko vyšli na mazhauz, že kněz
Jan bude poněkud pozkoušen, tak aby stran
jeho výry a cerimonii konsistoř mohla býti
docela upokojena.

Stránka XXIX, 64

Pohádka svätej noci. Rytlo die kresby ĽUDKA MAROLDA.

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA

ORAVSKÉ
MÚZEUM
P. O. HVEZDOSLAVA